

ORTA VADELİ PROGRAM
2008 - 2010

**ORTA VADELİ
PROGRAM**

(2008-2010)

Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan Orta Vadeli Program ((2008-2010) 28/05/2007 tarih ve 2007/12300 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilerek, 21/06.2007 tarihli ve 26559 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
I.TEMEL AMAÇ	3
II.MAKROEKONOMİK POLİTİKA VE HEDEFLER	4
A. MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR	4
1.Büyüme ve İstihdam.....	4
2.Maliye Politikası.....	5
3.Para Politikası ve Fiyat İstikrarı.....	12
4.Ödemeler Dengesi.....	13
B. PROGRAM DÖNEMİ HEDEF VE GÖSTERGELERİ	15
1.Büyüme ve İstihdam.....	15
2.Kamu Maliyesi.....	15
3.Ödemeler Dengesi.....	17
4.Fiyat.....	18
III.PROGRAM DÖNEMİ GELİŞME EKSENLERİ	19
A. REKABET GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI	19
1.İş Ortamının İyileştirilmesi.....	19
2.Ekonomide Kayıtdışılığın Azaltılması.....	20
3.Finansal Sistemin Geliştirilmesi.....	22
4.Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi.....	22
5.Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi.....	25
6.Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi.....	26
7.Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması.....	28
8.Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi.....	29
9.Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması.....	31
B. İSTİHDAMIN ARTTIRILMASI	19
1.İşgücü Piyasasının Geliştirilmesi.....	35
2.Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması.....	36
3.Aktif İşgücü Politikalarının Geliştirilmesi.....	37
C. BEŞERİ GELİŞME VE SOSYAL DAYANIŞMANIN GÜÇLENDİRİLMESİ	37
1.Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi.....	37
2.Sağlık Sisteminin Geliştirilmesi.....	39
3.Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele.....	40
4.Sosyal Güvenlik Sisteminin Etkinliğinin Artırılması.....	41
5.Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi.....	42
D. BÖLGESEL GELİŞME VE BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK FARKLARININ AZALTILMASI	45
1.Bölgesel Gelişme Politikasının Merkezi Düzeyde Etkinleştirilmesi.....	45
2.Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyele Dayalı Gelişmenin Sağlanması.....	46
3.Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Artırılması.....	47
4.Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması.....	47
E.KAMU HİZMETLERİNDE KALİTE VE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI	48
1.Kurumlar Arası Yetki ve Sorumlulukların Rasyonelleştirilmesi.....	48
2.Politika Oluşturma ve Uygulama Kapasitesinin Artırılması.....	49
3.Kamu Kesiminde İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi.....	50
4.e-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Etkinleştirilmesi.....	51
5.Adalet Sisteminin İyileştirilmesi.....	52
6.Güvenlik Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi.....	53
7.Doğal Afetler.....	53
Ek Tablo: 1- Temel Ekonomik Büyüklükler	55
Ek Tablo: 2- Kamu Finansmanına İlişkin Büyüklükler	56

GİRİŞ

Kamu mali yönetiminde yapılan reform kapsamında yeni bir politika belgesi olarak ortaya çıkan Orta Vadeli Programın üçüncüsü hazırlanmış bulunmaktadır. 2008-2010 dönemini kapsayacak olan bu Program, Dokuzuncu Kalkınma Planı ile genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda hazırlanmıştır.

Aynı dönemi kapsayan çok yıllık bütçe süreci, bu Programın Bakanlar Kurulu tarafından kabulüyle başlamış bulunmaktadır.

Çeşitli alanlarda birbirleriyle tutarlı bir amaç, politika ve öncelikler seti sunan Orta Vadeli Program, makro politikaların yanı sıra, ülkemizin ihtiyaç duyduğu temel gelişme eksenlerini kapsamaktadır.

Programda, uzun vadeli amaçlara katkıda bulunacak şekilde, üç yıllık dönemde üzerinde yoğunlaşılacak öncelikler tespit edilmiştir. Bakanlık ve kurum bütçelerinin hazırlanmasında, idari ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde, kurumların karar alma ve uygulama süreçlerinde Programın amaç ve öncelikleri esas alınacaktır.

Orta Vadeli Program, yıllık uygulama sonuçları, içsel ve dışsal gelişmeler ile kalkınma planı hedefleri doğrultusunda her yıl yenilenmektedir. Programda yer alan amaç ve öncelikler bakımından uygulamanın izlenmesi

değerlendirilmesi ve Bakanlar Kuruluna bilgi sunulmasından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı sorumludur.

Orta Vadeli Program, stratejik amaçlar temelinde kamu politikaları ve uygulamalarını şekillendirecek ve kaynak tahsisini bu çerçevede yönlendirecektir.

Bundan sonraki süreçte; 5018 sayılı Kanununun 16'ncı maddesi gereğince, Orta Vadeli Programın ortaya koyduğu temel amaç, öncelik ve makro hedeflerle tutarlı olmak üzere Orta Vadeli Mali Plan hazırlanacak ve Yüksek Planlama Kurulu kararıyla yürürlüğe girecektir.

Kuruluşlar, Orta Vadeli Programda yer alan amaç ve öncelikler ile Orta Vadeli Mali Planda verilecek ödenek teklif tavanlarını esas alarak, tedbir önerilerini ve bütçe tekliflerini, 5018 sayılı Kanununun 17'nci maddesi çerçevesinde, hazırlayacaklardır. Kuruluşlarla bütçe müzakereleri bu doğrultuda yürütülecektir.

Orta Vadeli Programla başlayan program ve bütçe hazırlama süreci, birbirleriyle uyumlu olmak üzere, nihai politika ve tedbirleri içeren Yıllık Programın Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmesi ve mali boyutu gösteren Bütçe Kanun Tasarısının yasalaşmasıyla sona erecektir.

I. TEMEL AMAÇ

Orta Vadeli Programın temel amacı, Dokuzuncu alkınma Planında ifadesini bulan "istikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye" vizyonunu esas alarak, insanımızın yaşam kalitesini artırmaya yönelik bir program ve bütçe süreci gerçekleştirmektir.

Ekonomik ve siyasi istikrar, gerçekleştirilen reformlar, ülkemizin genç, eğitimli ve girişimci insan gücü, işleyen piyasa ekonomisi, uluslar arası rekabete açık sanayisi, doğal ve kültürel değerleri toplumun refahının yaygınlaşarak artmasına katkıda bulunacaktır.

Programın temel amacına hizmet etmek üzere, ülkemizin beşeri ve iktisadi varlıkları etkin bir şekilde değerlendirilerek;

- ekonominin rekabet gücünün artırılması,
- istihdamın artırılması,
- beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi,
- bölgesel gelişmenin sağlanması,
- kamu hizmetlerinde kalite ve etkinliğin artırılması

yolunda gerekli çalışmalar yürütülecektir. Bu program döneminde, eğitim başta olmak üzere, makroekonomik istikrarı ve bütçe dengelerini bozmayacak şekilde, sosyal politikaların uygulanmasına öncelik verilecektir.

Programın uygulama sürecinde ülkemizin ihtiyaçları ve öncelikleri esas alınarak oluşturulan "Türkiye'nin AB Müktesabatına Uyum Programı"nın hayata geçirilmesi sağlanacaktır..

II. MAKROEKONOMİK POLİTİKA VE HEDEFLER

Ekonomide sağlanan güven ve istikrarı korumak, ekonomik büyümeyi yüksek ve sürdürülebilir kılmak, istihdamı artırmak, cari açığa sürdürülebilir nitelik kazandırmak, cari açığın sağlam kaynaklarla finanse edilmesini sağlamak, enflasyon oranını daha da aşağı çekmek ve yüksek düzeyde faiz dışı fazla vermek Orta Vadeli Programın makroekonomik öncelikleridir.

A. MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR

1. Büyüme ve İstihdam

- i) Orta Vadeli Program döneminde ihracat odaklı bir büyüme stratejisi sürdürülecektir. Kamu kesimi, yapacağı altyapı yatırımları ve yasal düzenlemeler yoluyla özel sektör yatırım ve üretimini hızlandırıcı bir rol oynayacak ve özel sektörün yüksek katma değerli üretim yapısına yönelmesini teşvik edecektir.
- ii) Ekonomik büyümenin istikrarlı bir yapıya kavuşmasında emek verimliliğinin yanı sıra toplam faktör verimliliğinin de artmaya devam etmesi büyük önem arz etmektedir. Bunun için de öncelikle makroekonomik istikrar, kurumsal altyapının geliştirilmesi ve yatırım ortamının iyileştirilmesi konularında ilerleme sağlanacaktır. Bu çabalar ekonominin rekabet gücünün artmasını destekleyecektir.

- iii) İstikrarlı bir büyüme için; mali disiplin korunacak, anti enflasyonist süreci destekleyen para politikasına devam edilecek ve reform süreci tavizsiz bir şekilde sürdürülecektir.
- iv) İstihdam odaklı sürdürülebilir bir büyüme çerçevesinde, rekabetçi bir ekonomi ve bilgi toplumunun gerektirdiği doğrultuda nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilmesi, istihdam imkanlarının artırılması, işsizliğin azaltılması ve işgücü piyasasının etkinleştirilmesi sağlanacaktır.
- v) Ekonomide kamu politikalarından kaynaklanabilecek belirsizlikler azaltılarak özel sektörün geleceğe yönelik uzun vadeli plan yapabilmesi için elverişli bir ortam oluşturulacaktır.

2. Maliye Politikası

Makroekonomik istikrarın ve büyüme performansının sürdürülmesi amacıyla mali disipline devam edilecektir. Bunu gerçekleştirmek üzere mali kuralları belirleyen yasal düzenlemeler yapılacaktır. Böylece, kamu borç stokunun milli gelire oranı azaltılacak, yüksek bir faiz dışı fazla seviyesi tutturulacak ve bütçeye esneklik kazandırılarak kamu harcamaları önceliklendirilecektir. Bu politika, enflasyon oranının daha da aşağı çekilmesine ve cari açığın kontrol altında tutulmasına da katkıda bulunacaktır.

a. Kamu Harcama Politikası

Kamu harcamaları, kaynak kısıtı ile iktisadi ve sosyal getirileri bağlamında potansiyel büyüme üzerindeki etkileri gözetilerek önceliklendirilecektir. Bu çerçevede yaratılacak mali alan, Programda yer alan gelişme eksenlerindeki öncelikler doğrultusunda kullanılacaktır.

Program döneminde harcamalara ilişkin uygulanacak politikalar şunlardır:

- i) Kamu idarelerinde mali yönetim, iç kontrol ve iç denetim faaliyetlerinin etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik tedbirler alınacaktır.
- ii) Kurumlar, bütçe kısıtını dikkate alarak, belirlenen öncelikler çerçevesinde kaynak tahsisini gözden geçireceklerdir. Bu kapsamda, önceliğini yitirmiş faaliyetler ve projeler tasfiye edilecektir.
- iii) Kaynak kullanımında etkililik, verimlilik ve tutumluluğu sağlamak üzere stratejik planlama ve performans esaslı bütçeleme sistemi yaygınlaştırılacaktır.
- iv) Kamu kesiminde ücret ve maaşlar, gelir politikaları çerçevesinde hedeflenen enflasyon dikkate alınarak belirlenecektir.
- v) Merkezi yönetim bütçe kanunlarında kamu kesiminde yeni personel istihdamına ilişkin sınırlamalara yer verilmeye devam edilecektir.
- vi) Ücret sisteminin sadeleştirilmesini, kamu personelinin mali ve özlük haklarına ilişkin

dengelesizlik ve adaletsizliklerin giderilmesini, performansa dayalı ücret sistemine geçilmesini, mevcut statü sayısının azaltılmasını esas alacak kapsamlı bir personel reformu hayata geçirilecektir.

- vii) Sağlık hizmetlerinin kalitesinden ödün verilmeksizin, ilaç ve tedavi harcamalarını kontrol altında tutmaya yönelik tedbirler alınmaya devam edilecektir.
- viii) Genel sağlık sigortası, getireceği mali yüklerin makul düzeyde tutulması amacıyla, sağlıkta dönüşüm programıyla birlikte uygulanacaktır.
- ix) 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunuyla getirilen düzenlemelerde tasarruf sağlayıcı tedbirler alınacaktır.
- x) İşsizlik sigortasından yararlanma koşulları iyileştirilecektir.
- xi) Sosyal harcamaların toplam kamu harcamaları içindeki payı artırılacaktır.
- xii) Yerel yönetimlerin harcamalarını finanse etmek amacıyla yapılan tahsislerin objektif esaslara dayalı ve amaca yönelik kullanımı sağlanacaktır.
- xiii) Yerel yönetimler personel politikalarını açıklanan norm kadro düzenlemelerine uygun bir şekilde yürüteceklerdir.

b. Kamu Yatırım Politikası

Kamu yatırımlarının etkinliği artırılacak; yatırımlar, öncelikli sosyal ihtiyaçları giderecek ve üretken faaliyetleri destekleyecek nitelikteki altyapıya yönlendirilecek; sektörel, bölgesel ve AB'ye uyum yönündeki amaçların gerçekleştirilmesinde etkili bir araç olarak kullanılacaktır. Bu çerçevede;

- i) Kamu yatırımlarının etkin, verimli ve zamanında gerçekleştirilmesini hedefleyen rasyonalizasyon çalışmalarına devam edilecektir.
- ii) Eğitim, sağlık, teknolojik araştırma, ulaştırma, içme suyu ve e-Devlet yatırımlarına öncelik verilecektir.
- iii) Kamu yatırımları bölgesel kalkınma ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasında etkili bir araç olarak kullanılacaktır.
- iv) AB'ye üyelik yönünde ortaya konulan politika ve önceliklerin hayata geçirilmesi için sürdürülen çalışmaların gerektirdiği yatırımlar hızlandırılacaktır.
- v) Kamu altyapı yatırımlarında özel sektör katılımını artırıcı modeller geliştirilecektir.
- vi) Kamu yatırım teklif ve kararları, sorun analizlerini içeren sektör çalışmalarına ve nitelikli yapılabirlik etüd ve analizlerine dayandırılacaktır.

c. Kamu İktisadi Teşebbüsleri ve Özelleştirme

Kamu iktisadi teşebbüslerinden (KİT) orta vadede özelleştirilebilecek olanların belirli bir takvim ve strateji çerçevesinde özelleştirilmesi; ancak, özelleştirilinceye kadar bu teşebbüslerin ve uzun vadede özelleştirilemeyecek diğer kuruluşların karlılık ve verimlilik ilkelerine uygun olarak işletilmesi esastır.

- i) KİT'lerde hesap verebilirliği, şeffaflığı, karar alma süreçlerinde esnekliği sağlamaya ve KİT'ler üzerindeki müdahaleyi azaltmaya yönelik olarak başlatılan kurumsal yönetim sistemi projesi tamamlanacaktır.
- ii) Fiyatlandırma başta olmak üzere KİT'lerin tüm işletmecilik politikaları, genel yatırım ve finansman kararlarında öngörülen hedeflere ulaşacak şekilde piyasa şartlarına uygun olarak belirlenecek ve etkin bir şekilde uygulanacaktır.
- iii) KİT'lerde stok, tedarik, üretim ve pazarlama maliyetlerini düşürerek verimliliği ve karlılığı artıran ve uluslar arası fiyat değişimlerine duyarlı olan bir finansman politikası izlenecektir.
- iv) KİT'lerin atıl durumda bulunan gayri menkullerinin değerlendirilmesinde rayiç bedel esas alınacaktır.
- v) KİT'lerin, atıl olmayan gayri menkullerini devretmemesi esastır. Zorunluluk hallerinde devir, ancak, işletmenin verimliliği, bütünlüğü

ve çevre sağlığı gibi hususları olumsuz etkilemeyecek şekilde gerçekleştirilebilecektir.

vi) KİT'lerin zarar eden işletme birimleri, fonksiyonları da dikkate alınarak, tasfiye edilecektir.

vii) KİT'lerde atıl istihdamın azaltılmasına yönelik tedbirlerin uygulanması sürdürülecek, ancak nitelikli personel ihtiyacının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

viii) İmalat sanayii maliyetleri üzerinde olumsuz baskı oluşturan enerji girdi fiyatlarının tespitinde sanayi aboneleri lehine bir politika izlenecektir.

d. Kamu Borçlanma Politikası

i) Borçlanma politikasının temel amacı; borçlanmanın vadesi, para ve faiz cinsinden kompozisyonu ve riskler dikkate alınarak, kamu finansman ihtiyacının en düşük maliyet ve riskle karşılanmasıdır.

ii) Nakit ve borç yönetiminde oluşabilecek likidite risklerinin azaltılması amacıyla, yeterli düzeyde rezerv tutulması politikasına devam edilecektir.

iii) Toplam borçlanma, ağırlıklı olarak Türk Lirası cinsinden ve sabit faizli enstrümanlarla gerçekleştirilecek, piyasa koşulları izin verdiği ölçüde borçlanmanın vade yapısı uzatılacaktır.

iv) 2008-2010 döneminde piyasa yapıcılığı sistemi uygulaması, ölçüt senet uygulaması ve DİBS

yatırımcı tabanının geliştirilmesi uygulamalarına devam edilecektir.

e. Kamu Gelir Politikası

Uygulanacak vergi politikalarının temel amacı; makroekonomik politikalarla uyumlu bir şekilde büyüme ve istihdamın desteklenmesine, ekonomide kayıtdışılığın azaltılmasına ve daha basit, adil ve geniş tabanlı bir vergi sisteminin oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. Bu kapsamda;

- i) Piyasa aktörlerinin uzun vadeli ekonomik kararlar almalarına yardımcı olmak ve vergilendirmede öngörülebilirliği artırmak amacıyla, vergi politikalarının uygulanmasında istikrar esas olacaktır.
- ii) Vergi mevzuatının sadeleştirilmesi ve vergi tabanının genişletilmesine yönelik çalışmalara devam edilecektir.
- iii) Gerek kayıtdışılıkla etkin mücadele, gerekse yatırımların ve istihdamın desteklenmesine yönelik politikalar çerçevesinde, kamu finansmanının imkan verdiği ölçüde, işlemler ile istihdam üzerindeki vergi ve benzeri yüklerin düşürülmesine yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
- iv) Vergileme alanında Avrupa Birliği mevzuatı ile uyum çalışmalarına devam edilecektir.
- v) Ülkemizin ticari ilişkileri bulunan ve çifte

vergilemeyi önleme anlaşması imzalanmayan ülkelerle çifte vergilemeyi önleme anlaşmaları imzalanmasına yönelik çalışmalara devam edilecektir.

3. Para Politikası ve Fiyat İstikrarı

Para politikasının temel amacı, fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürülebilir kılmaktır. Bu amaç doğrultusunda;

- i) 2006 yılı başında uygulamaya konulan enflasyon hedeflemesi rejimi sürdürülecektir.
- ii) Uygulanmakta olan rejim çerçevesinde Merkez Bankası kısa vadeli faiz oranlarını temel politika aracı olarak kullanmaya devam edecektir.
- iii) Merkez Bankası, önümüzdeki dönemde de, enflasyondaki orta vadeli görünüme odaklanacak ve para politikası kararlarını bu doğrultuda oluşturacaktır.
- iv) Maliye politikasının enflasyon hedeflemesi rejiminin başarıyla uygulanmasına vereceği desteğin devam etmesi için, mali disipline uygun hareket edilmesi ve kamu maliyesinin etkinliğini artırmaya yönelik reformların kesintisiz olarak sürdürülmesi önemini koruyacaktır.
- v) Üç ayda bir yayınlanan Enflasyon Raporu para politikasının temel iletişim aracı olmaya devam edecektir.
- vi) Para politikasının hesap verebilirliğini ve şeffaflığını temin etmek amacıyla, enflasyonun

hedeften belirgin olarak sapması ya da sapma olasılığının ortaya çıkması halinde, Merkez Bankası hedeften sapmanın nedenlerini ve enflasyonun tekrar hedefe yakınsaması için alınması gereken önlemleri Hükümete yazılı olarak bildirecek ve kamuoyuna duyuracaktır. Bu çerçevede Merkez Bankası, hesap verebilirlik ilkesinin işlerliğini sağlamak için enflasyon hedefinin etrafında oluşturulan aralığı kamuoyuna açıklamaya devam edecektir.

vii) 2001 yılından beri uygulanmakta olan dalgalı döviz kuru rejimi önümüzdeki dönemde de sürdürülecektir.

viii) Piyasada döviz likiditesinin belirgin olarak artması durumunda, Merkez Bankası rezerv biriktirme amaçlı, düzenli döviz alım ihaleleri yapabilecektir.

ix) Döviz kurlarında aşırı oynaklık görüldüğünde ya da aşırı oynaklığa neden olabilecek gelişmeler yaşandığında, Merkez Bankası uzun dönemli denge değerini etkileme amacı olmaksızın döviz piyasasına alım ya da satım yönünde müdahalede bulunabilecektir.

4. Ödemeler Dengesi

Cari işlemler açığının sürdürülebilir bir yapıda gelişmesi ve sağlıklı kaynaklarla finanse edilmesi esastır. Bu çerçevede;

- i) Geleneksel ihracat sektörlerinde katma değeri yüksek üretim sağlanmasına yönelik teşvik ve devlet yardımları uygulamaları etkinleştirilerek sürdürülecektir. Bu kapsamda, tasarım, marka, pazarlama ve tanıtım konusundaki mevcut destekler çeşitlendirilerek geliştirilecektir.
- ii) Ürün çeşitlendirmesine gidilerek dış pazarda rekabet edebilecek potansiyele sahip, yüksek katma değerli, sermaye ve bilgi yoğun, yeni teknoloji özelliği olan ürünlerin geliştirilmesi ve ihracata yönlendirilmesi amacıyla, uygulanmakta olan destek sistemleri AB ve DTÖ normları çerçevesinde etkinleştirilecektir.
- iii) Dahilde işleme rejimi yeniden düzenlenecektir.
- iv) Orta vadede yurt içi üretimin ithalat bağımlılığının azaltılması amacıyla, sanayide kullanılan ithal ara girdilerin yurt içinde üretilmesini sağlayacak mekanizmalar geliştirilecektir.
- v) Gümrük birliği uyarınca üstlenmekle yükümlü olduğumuz AB'nin teknik mevzuatına uyum süreci hızlandırılacak; uyumlaştırılan mevzuatın etkin uygulanmasını teminen gerekli idari, teknik ve fiziki altyapı tamamlanacak; ithalat aşamasında ve piyasa gözetim ve denetimi sırasındaki kontroller etkinleştirilecektir.
- vi) "Türkiye Turizm Stratejisi 2023" çerçevesinde turizm tanıtım çalışmalarına hız verilecektir. Ayrıca yurtdışı müteahhitlik hizmetleri, yatırımların karşılıklı korunmasına ilişkin anlaşmalar ve

kredi garanti mekanizmaları yoluyla desteklenecektir.

B. PROGRAM DÖNEMİ HEDEF VE GÖSTERGELERİ

1. Büyüme ve İstihdam

- i) Program döneminde yıllık ortalama yüzde 5,6 oranında ekonomik büyüme hedeflenmektedir.
- ii) Program döneminde yıllık ortalamada reel olarak özel tüketim harcamalarının yüzde 6,4, özel sabit sermaye yatırım harcamalarının yüzde 7,8, kamu tüketim harcamalarının yüzde 3,7 ve kamu sabit sermaye yatırım harcamalarının yüzde 0,7 oranında artması öngörülmektedir.
- iii) İstihdam olanaklarını artırıcı uygulamaların da etkisiyle Program döneminde yaklaşık 1,4 milyon kişiye yeni istihdam yaratılacağı öngörülmektedir.

2. Kamu Maliyesi

- i) 2007 yılında yüzde 0,4 olacağı tahmin edilen kamu kesimi fazlasının GSYİH'ya oranının, 2008 yılında açığa dönüşmesi, daha sonra tekrar fazlaya dönerek 2010 yılında yüzde 2,3'e yükselmesi hedeflenmektedir. Genel devlet dengesinde de benzer trendin gerçekleşerek, GSYİH'ya oran olarak, 2007 yılında yüzde 0,2 olan fazlanın 2010 yılında yüzde 2,1'e yükselmesi öngörülmektedir.

- ii) Program dönemi boyunca faiz gideri ve özelleştirme geliri hariç kamu kesimi fazlasının GSYİH'ya oranının yüzde 7'ler seviyesinde olması hedeflenmektedir.
- iii) 2007 yılında yüzde 43,3 olması beklenen genel devlet harcamalarının GSYİH'ya oranının, faiz giderlerindeki düşüş sonucunda 2010 yılında yüzde 40,6'ya gerilemesi hedeflenmektedir.
- iv) 2007 yılında yüzde 35 olacağı tahmin edilen genel devlet faiz dışı harcamalarının GSYİH'ya oranının, 2010 yılında da aynı seviyede olması öngörülmektedir.
- v) 2007 yılında yüzde 43,5 olacağı tahmin edilen genel devlet gelirlerinin GSYİH'ya oranının, 2010 yılında yüzde 42,7 olması beklenmektedir.
- vi) 2007 yılında yüzde 31,8 olacağı tahmin edilen sosyal güvenlik primleri dahil vergi yükünün (vergi red ve iadeleri hariç) GSYİH'ya oranının, 2008 yılında bir miktar artmakla birlikte, dönem sonunda yüzde 31,3'e gerilemesi öngörülmektedir.
- vii) Devam eden özelleştirme işlemleri sonucunda KİT sisteminin faiz dışı fazla içindeki payı önemli ölçüde azalacaktır. 2006 yılında GSYİH'nın yüzde 0,62'si kadar faiz dışı fazla veren KİT sisteminin, 2010 yılında GSYİH'nın yüzde 0,22'si kadar faiz dışı fazla vermesi beklenmektedir.

viii) Özelleştirme işlemleri sonucunda kamunun tütün, elektrik dağıtımı, petrokimya ve telekomünikasyon alanlarından tamamen çekilmesi; bunun yanı sıra, şeker üretimi ve liman işletmeciliğindeki payının azalması öngörülmektedir.

ix) Yerel yönetimlerin merkezi yönetim bütçesinden aldıkları payları artırmaya yönelik tasarının mevcut haliyle yasalaşması durumunda, merkezi yönetim bütçe harcamaları, 2008 yılında 2,6 milyar YTL, 2009 yılında 4,2 milyar YTL ve 2010 yılında 4,5 milyar YTL daha artacaktır.

x) Yatırım programının rasyonalizasyonu çalışmaları çerçevesinde, 2007 yılında 5,8 yıl olacağı tahmin edilen stokun ortalama tamamlanma süresinin 2010 yılında 5 yılın altına indirilmesi hedeflenmektedir.

xi) Kamu net borç stokunun GSYİH'ya oranında Program dönemi sonunda 2007 yılına göre 11,2 puanlık bir düşüş hedeflenmektedir.

3. Ödemeler Dengesi

i) Program döneminde dünya ekonomisi ve ticaretinde yaşanan canlılığın ve büyüme hızının bir miktar yavaşlamakla beraber sürmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, Program dönemi sonunda ihracatın yıllık ortalama yüzde 11,1 oranında artarak 137,5 milyar dolara, ithalatın

ise yıllık ortalama yüzde 9,5 oranında artarak 202 milyar dolara ulaşacağı tahmin edilmektedir.

- ii) 2008 yılında 19 milyar dolar olarak öngörülen turizm gelirlerinin, 2010 yılında 20,5 milyar dolara çıkacağı tahmin edilmektedir.
- iii) Bu çerçevede cari işlemler açığının GSYİH'ya oranının orta vadede yüzde 6'lar civarında seyredeceği öngörülmektedir.
- iv) Program dönemi boyunca ödemeler dengesi finansman yapısında iyileşme beklenmekte, bu kapsamda uzun vadeli sermaye girişleri ve doğrudan yabancı yatırımların payında artış öngörülmektedir.

4. Fiyat

- i) Enflasyon hedeflemesi rejimi çerçevesinde "nokta hedef" olarak belirlenen enflasyon hedefleri, tüketici fiyat endeksinin yıllık yüzde değişimi ile hesaplanan yıl sonu enflasyon oranı üzerinden tanımlanmakta ve 3 yıllık bir dönem için açıklanmaktadır. Bu kapsamda, 2007, 2008 ve 2009 yılları için yıl sonu hedefleri yüzde 4 olarak belirlenirken, 2010 hedefi ise 2007 yılı sonunda belirlenecek ve ilan edilecektir.
- ii) Enflasyon hedeflerinin Hükümet ve Merkez Bankası tarafından birlikte belirlenmesi uygulamasına program döneminde de devam edilecektir.

III. PROGRAM DÖNEMİ GELİŞME EKSENLERİ

A. REKABET GÜCÜNÜN ARTTIRILMASI

1. İş Ortamının İyileştirilmesi

İş ortamının rekabetçi bir yapıya kavuşturularak iyileştirilmesi temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Finansal araçlar çeşitlendirilecek, başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır.
- ii) İş ortamının iyileştirilmesine yönelik olarak bürokrasinin azaltılması ve işlemlerin hızlandırılması konusundaki çalışmalar sürdürülecektir.
- iii) Devlet yardımları sisteminin etkinleştirilmesi ve AB müktesebatıyla uyumlu hale getirilmesi çalışmaları sürdürülecektir.
- iv) İşletmelerde kurumsal yönetim ilkeleri doğrultusunda kurumsallaşmanın yaygınlaştırılması özendirilecek ve böylece finansman imkanlarına daha uygun şartlarla erişimleri sağlanacaktır.
- v) Fikri mülkiyet sisteminin etkinliğini sağlamak üzere; kurumsal kapasite güçlendirilecek, kurumlararası etkin bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacak, toplum düzeyinde yaygın ve yerleşik bir fikri haklar kültürü oluşturulacaktır.

- vi) İşletmelerde bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısı geliştirilecek ve kullanımı yaygınlaştırılacaktır.
- vii) Altyapısı tamamlanmış arsa ve arazi temin imkanları artırılabacaktır.
- viii) İşletmelerin kazanç ve işlemleri ile istihdam üzerindeki vergi ve yüklerin rekabet gücüne olumsuz etkileri kamu finansman dengeleri gözetilerek azaltılacaktır.
- ix) Rekabeti kısıtlayan, engelleyen veya bozan davranışlar ile mücadelede caydırıcı yaptırımlar uygulanacak, yaptırımların uygulamasında saydamlık sağlanacak ve rekabet kültürünün geliştirilmesi yönündeki çalışmalara devam edilecektir.
- x) Sanayi bilgi sistemi oluşturulacaktır.

2. Ekonomide Kayıtdışılığın Azaltılması

Rekabet gücünün artırılması, ekonomide haksız rekabetin önlenmesi ve kamu finansmanının sağlıklı bir yapıya kavuşturulması hedefi doğrultusunda kayıtdışılığın azaltılması temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Kayıtdışılıkla etkin mücadele kapsamında toplumun tüm kesimlerinin desteklediği bir strateji uygulanacaktır.
- ii) Kayıtdışılığın azaltılması amacıyla başta vergi denetimi olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının denetim kapasitesi beşeri ve teknolojik altyapı yönünden geliştirilecektir.

- iii) Kayıtdışılıkla mücadele kapsamında, ödenmesi gereken verginin doğruluğunu sağlamaya yönelik olarak vergi sisteminde ürün izleme sistemi, ulusal marker uygulaması ve benzeri vergi güvenlik müesseselerinin oluşturulmasına ve etkin şekilde uygulanmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
- iv) Başta Gelir İdaresi Başkanlığı ve Gümrük Müsteşarlığı olmak üzere ilgili tüm kamu kurumlarının teknik ve idari altyapısı güçlendirilerek akaryakıt, tütün mamulleri ve alkollü içkiler öncelikli olmak üzere tüm ithalat kalemleri bazında kaçakçılıkla etkin bir şekilde mücadele edilecektir.
- v) Kayıtdışı ekonomi ve kayıtdışı istihdamın azaltılmasına yönelik olarak kamu kurumları arasındaki koordinasyon artırılacaktır.
- vi) Kayıtdışı işletme, kişi ve çalışanların kayıt altına alınabilmesini teminen kayıtlı sistem güçlendirilecektir.
- vii) Kayıtdışı ekonomiyi ödüllendiren, kamuya olan güveni sarsan, kayıtdışılığı özendiren ve kamu gelirlerinde kayba neden olan her türlü af ve borç yapılandırılması beklentisinin önüne geçilecektir.
- viii) Kayıtdışılıkla mücadelede toplumsal duyarlılığı artırmak amacıyla toplumun bilgilendirilmesine yönelik faaliyetler artırılacaktır.

3. Finansal Sistemin Geliştirilmesi

Rekabetçi ölçeğe ulaşmış, kaynakları yatırıma yönlendirecek araç çeşitliliğine ve mali derinliğe sahip, uluslar arası standartlarda düzenlenen ve denetlenen bir finansal sistemin geliştirilmesi temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Yeni sermaye piyasası araçları oluşturulacak ve mevcut piyasa ve araçların işlevliliği artırılacaktır.
- ii) Finansal piyasalarda etkinlik ve rekabet geliştirilecektir.
- iii) Finansal piyasalarda güven ve istikrar güçlendirilecektir.
- iv) Türev ürünlerin risk yönetiminde kullanımı teşvik edilecek, ayrıca bu ürünlere ilişkin risk algılaması artırılacaktır.
- v) Finansal sektörün düzenleme ve denetimi, uluslar arası standartlara ve AB müktesebatına uygun olarak geliştirilecek ve yurtdışı denetim otoriteleri ile işbirliği ve bilgi paylaşımı artırılacaktır.
- vi) Müşterilerin bilinçlendirilmesi, hak ve menfaatlerinin gözetilmesi ve koruyucu uygulamaların geliştirilmesi sağlanacaktır.

4. Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi

a. Enerji

Enerji politikalarının temel amacı; artan nüfusun ve gelişen ekonominin enerji ihtiyacının sürekli, kaliteli ve güvenli bir şekilde asgari maliyetle

karşılanması ve bunun özel sektör yatırımlarının ağırlığını oluşturduğu, serbest rekabete dayalı şeffaf bir piyasa ortamında gerçekleştirilmesidir. Bu çerçevede;

- i) Uzun dönemli enerji arz güvenliğinin sürdürülmesi ve arz-talep projeksiyonlarına göre orta dönemde oluşması öngörülen elektrik arz açığının önlenmesi amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır.
- ii) Elektrikte serbestleşme süreci ve bu kapsamda dağıtım ve üretim özelleştirmeleri hızlandırılacaktır.
- iii) Enerji verimliliği konusuna öncelik tanınacaktır.
- iv) Doğal gaz kullanımı rekabete dayalı olarak yaygınlaştırılacak, mevsimsel talep değişimleri de dikkate alınarak ulusal düzeyde doğal gaz arz güvenliği sağlanacaktır.
- v) Bölgemizde bulunan enerji (petrol, doğal gaz ve elektrik) kaynaklarının uluslararası pazarlara ulaştırılmasında Türkiye'nin transit güzergahı ve terminal ülke olması için gerekli çalışmalar sürdürülecektir.

b. Ulaştırma

Ulaştırma sektöründe temel amaç; ülke ekonomisinin ve sosyal hayatın gereksinimlerine uygun, taşıma türleri arasında dengenin sağlandığı, çağdaş teknoloji ve uluslararası kurallarla uyumlu, çevreye duyarlı, ekonomik, güvenli ve hızlı taşımacılığın yapıldığı bir ulaştırma

altyapısının zamanında oluşturulmasıdır. Ulaştırma alt sektörlerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte çalışması ve kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması esastır. Bu çerçevede;

- i) Bölünmüş yol yapımları tamamlanarak ve standartları yükseltilerek mevcut karayolları iyileştirilecektir.
- ii) Başta karayolları olmak üzere ulaştırmanın tüm modlarında trafik güvenliği artırılacaktır.
- iii) Ulusal ulaşım ağlarımızın Trans-Avrupa ulaşım ağları ile bütünleşmesi ve AB deniz otoyollarında Türk limanlarının ana akslar üzerinde yer alması yönündeki çalışmalar hızlandırılacaktır.
- iv) Yük taşımacılığında demiryolu ve denizyoluna ağırlık verilecektir.
- v) Hızlı tren ile yolcu taşımacılığı yaygınlaştırılacaktır.
- vi) Hizmet kalitesini artırmak ve kamu üzerindeki mali yükünü azaltmak amacıyla, TCDD yeniden yapılandırılacaktır.
- vii) Ana limanlar oluşturulacak, limanların kombine taşımacılık yapabilen birer lojistik merkezi haline getirilmeleri ve limanların etkin yönetimi sağlanacaktır.
- viii) Bayrak, liman ve kıyı devleti kontrolü iyileştirilecek; Türk vatandaşlarının, sahip oldukları filo için Türk Bayrağını tercihi yönünde çalışmalar yapılacaktır.

- ix) Trafiğin yoğunlaştığı hava meydanlarında kapasiteler artırılabacak, hava yolu taşımacılığında hizmet standartları yükseltilecektir.
- x) Trafiği düşük hava meydanları ile tarifeli hava yolu trafiği gerçekleşmeyen hava meydanlarında düzenli ve sürekli havayolu hizmeti verilmesini sağlayacak adımlar atılacaktır.
- xi) Ulaştırma altyapısı ihtiyaçlarının karşılanmasında özel sektör katılımını artıracak modeller geliştirilecektir.
- xii) Kentlerde ekonomik ve çevresel açıdan sürdürülebilir bir ulaşım sisteminin oluşturulabilmesi amacıyla trafik ve talep yönetimi uygulamalarına öncelik verilecek, toplu taşıma sistemi seçiminde belediyelerin mali yapıları ve uluslar arası kabul görmüş kriterler göz önüne alınacaktır.

5. Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi

İnsan sağlığını, doğal kaynakları ve estetik değerleri korumak suretiyle sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda çevrenin korunması ve kentsel altyapı ihtiyacının giderilmesi temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) AB müktesebatına uyum kapsamında oluşturulan çevre mevzuatının uygulanmasına yönelik yönetim ve denetim kapasitesi geliştirilecektir.
- ii) Ülkemizin sahip olduğu biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynakların korunması, geliştirilmesi

ve ekonomik değer kazandırılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.

- iii) Sera gazı azaltımı ve iklim değişikliğinin olası etkilerinin bertarafına yönelik tedbirler alınacaktır.
- iv) Ülkemizde su yönetiminden sorumlu bir idari yapı oluşturulacaktır.
- v) Kentsel altyapı ana planı ve finansman stratejisi hazırlanacaktır.
- vi) Katı atık bertarafında düzenli depolama yöntemi tercih edilecek ve katı atık yönetiminde etkinlik sağlanacaktır.
- vii) Çevre korumaya yönelik kentsel altyapı hizmetlerinin planlanması, projelendirilmesi, gerçekleştirilmesi ve işletilmesinde belediyelerin kapasiteleri geliştirilecektir.

6. Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi

Bilim ve teknoloji politikasının temel amacı, bilim ve teknolojide yetkinleşmek ve bu yetkinliği ekonomik ve sosyal faydaya dönüştürmek üzere özellikle özel sektörün yenilik yeteneğini artırmaktır. Bu çerçevede;

- i) Bilim ve teknoloji alanında kurumlar arası işbirliğini ve özel kesimin sistem içindeki etkinliğini artıran ulusal yenilik sistemi oluşturulacaktır.
- ii) Özel kesimin Ar-Ge kapasitesi ve talebini artırması desteklenecektir.
- iii) Özel kesim ile üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik

destekler artırılacak ve etkinleştirilecektir. Üniversite ve araştırma kurumlarında Ar-Ge çalışmalarının artırılması ve piyasa talebi doğrultusunda yönlendirilmesi sağlanacaktır.

- iv) Araştırmacı insan gücü kaynağı nitelik ve nicelik yönünden geliştirilecek ve özel sektörde araştırmacı istihdamı teşvik edilecektir.
- v) Kamu kurumlarındaki sorun ve ihtiyaçların Ar-Ge yoluyla giderilmesine yönelik destekler sağlanacak ve kamu tedarik sistemi Ar-Ge çalışmalarını ve yerli teknoloji geliştirilmesini teşvik eden bir yapıya kavuşturulacaktır.
- vi) Savunma sanayiinin yurt dışı bağımlılığını azaltmaya yönelik Ar-Ge destekleri artırılacak, savunma sektörü için geliştirilen teknolojilerin diğer sektörlere, üniversitelere, araştırma kuruluşlarına ve KOBİ'lere aktarılması sağlanacaktır.
- vii) AB başta olmak üzere Ar-Ge alanında yetkinleşmiş ülkeler ve bu alanda faaliyet gösteren uluslar arası kuruluşlarla işbirliği artırılacaktır.
- viii) Bilim, teknoloji ve yenilik alanlarında toplumsal farkındalık artırılacaktır.
- ix) Teknoloji transfer merkezlerinin kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılacaktır.
- x) Bilim ve teknoloji alanında uygulanan politikaların ve destek mekanizmalarının izlenmesi ve değerlendirilmesine yönelik bir sistem kurulacaktır.

7. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın ve etkin kullanılmasıyla bilgi toplumuna dönüşüm sürecinin hızlandırılması ve bu yolla ülkemizin refah düzeyinin artırılmasına katkı sağlanması temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Elektronik haberleşme sektöründe alternatif altyapı ve hizmetlerin sunumuna önem verilerek sektör daha rekabetçi hale getirilecektir.
- ii) Sektörde etkin rekabet ortamının tesis edilmesi amacıyla ihtiyaç duyulan hukuki düzenlemeler yapılacak, mevcut düzenlemelerin ise zamanında ve etkin bir biçimde uygulanması sağlanacaktır.
- iii) Başta geniş bant erişim olmak üzere, toplumun tüm kesimlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim imkanlarının artırılması sağlanacaktır.
- iv) Posta sektörü sürat, kalite, güvenilirlik ve erişilebilirlik esasları ve AB düzenlemeleri paralelinde rekabetçi bir anlayışla yeniden yapılandırılacaktır.
- v) Kamu hizmeti yayıncılığı, teknolojideki gelişmeler de dikkate alınarak geliştirilecek, toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarını karşılayacak bir içerik ve sağlıklı bir mali yapıya kavuşturulacaktır.

8. Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi

Tarım sektöründe, gıda güvencesinin ve güvenliğinin sağlanması ile doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı gözetilerek, örgütlü ve rekabet gücü yüksek bir yapının oluşturulması temel amaçtır.

Bu çerçevede;

- i) Tarımsal destekler, Tarım Stratejisi Belgesi (2006-2010) ile 5488 sayılı Tarım Kanunu çerçevesinde, alan ve ürün temelinde farklılaştırılarak üretimde etkinliğin sağlanması hedefine yönelik olarak yeniden düzenlenecektir.
- ii) Tarım politikalarının yürütülmesine ilişkin istatistiki veriler nitelik ve nicelik olarak iyileştirilecek ve bilgi altyapısı geliştirilecektir.
- iii) Tarım ve gıda işletmelerinin modernizasyon çabaları, bitki ve hayvan sağlığı ile gıda güvenliğinin sağlanması başta olmak üzere, belirlenecek öncelikler çerçevesinde desteklenecektir.
- iv) Tarım sektörüne yönelik finansal hizmetler çeşitlendirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.
- v) Tarımsal ürün ihracatında rekabet gücünün artırılması amacıyla, ihracat desteklerinde katma değeri yüksek, markalı ve nihai tüketiciye yönelik ürünlere ağırlık verilecektir.
- vi) Üreticilerin, rekabet gücünü doğrudan artırıcı yönde verimliliği ve pazarlama imkanlarını geliştirmek üzere örgütlenmeleri sağlanacaktır.
- vii) Bitkisel üretimde ekolojik koşullara uygun çeşitlerin belirlenmesi ve yeni tarım teknik-

- lerinin uygulanması sağlanacak, bitki hastalık ve zararlılarıyla etkin ve entegre mücadele yöntemleri esas alınacaktır.
- viii) Hayvancılıkta, ıslah, hastalık ve zararlılarla mücadele ve kaliteli yem bitkileri üretiminin artırılmasına yönelik alınan tedbirler sürdürülecektir.
- ix) Balıkçılık sektöründe kaynak yönetimine ilişkin sistemin esasları belirlenecek, stok değerlendirme konusunda kurumsal kapasite geliştirilecek ve çevre dostu yetiştiricilik yaygınlaştırılacaktır.
- x) Eğitim ve yayım hizmetlerinin güçlendirilmiş üretici örgütleri tarafından yürütülmesine ağırlık verilecek ve mevcut kamu faaliyetleri iyileştirilecektir.
- xi) Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanılmasına yönelik yöntem ve araçlara öncelik verilecektir.
- xii) Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu ile tarım arazilerinin miras yoluyla parçalanması sorunu önlenecek ve arazi toplulaştırma çalışmaları hızlandırılacaktır.
- xiii) Sulama sektöründe proje stokunun rasyonelleştirilmesine ilişkin çalışmalara devam edilecek ve sulama yatırımlarının yaygınlaştırılmasına ivme kazandırmak amacıyla alternatif finansman modelleri uygulamaya geçirilecektir.
- xiv) Ormanlar, sürdürülebilir yönetim anlayışı dahilinde korunacak ve işletilecek; ağaçlandırma, rehabilitasyon ve kent ormancılığı geliştirilecek; ekosistem ağırlıklı

eğitim ve tanıtım faaliyetleri yoğunlaştırılacaktır.

xv) İklim değişikliğinin tarım sektörüne muhtemel etkilerinin azaltılmasına yönelik tedbirler alınacaktır.

9. Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması

a. Sanayi

İmalat sanayiinde ihracata dönük bir yapı içerisinde yüksek katma değerli mal üretiminin artırılması temel amaçtır. Madencilikte ise hammadde arz güvenliğinin geliştirilmesi, madenlerin yurt içinde işlenerek katma değerinin artırılması yoluyla ülke ekonomisine katkının geliştirilmesi esastır. Bu çerçevede;

- i) Orta ve yüksek teknoloji sektörleri başta olmak üzere sanayi ihracatının artırılmasına yönelik çabalara devam edilecektir.
- ii) İthalatta haksız rekabetin önlenmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.
- iii) İşletmelerin belirlenmiş sanayi bölgelerinde kurulması ve mevcutların bu alanlara taşınması özendirilecek, işletmeler arasında işbirliği faaliyetlerine önem verilecektir.
- iv) Orta ve yüksek teknoloji seviyesindeki otomotiv, beyaz eşya, makine ve elektronik sektörlerinde Türkiye'nin üretim merkezi olmasına çalışılacaktır.

- v) KOBİ'lerin ve girişimcilerin rekabet gücünü artırmak üzere, verimliliğin artırılması, iş kurma ve geliştirme faaliyetleri desteklenecektir.
- vi) Akreditasyon, uygunluk değerlendirme ve piyasa gözetim sistemleri etkinleştirilecek ve belgelendirme faaliyetleri desteklenecektir.
- vii) Geleneksel sektörlerde uluslar arası rekabete uyum sağlayacak yapıya dönüşüm desteklenecektir.
- viii) Sanayide orta ve uzun vadeli perspektifi oluşturmak üzere kamu ve özel sektör işbirliği ile genel ve sektörel politika belgeleri oluşturulacaktır.
- ix) Savunma sanayiinde Ar-Ge'ye dayalı tedariki ve yurtdışı teknoloji ve kabiliyet edinimini esas alan bir sistem ve mevzuat oluşturulacaktır.
- x) Madencilikte sanayi ve enerji hammaddeleri aramalarına ağırlık verilecek, madencilik ürünleri yurt içinde işlenerek katma değer artırılabilecektir.
- xi) Madencilik sektöründe hukuki ve kurumsal düzenlemeler tamamlanacaktır.

b. Hizmetler

Ekonomideki ağırlığı giderek artan ve ekonominin itici gücü olan hizmetler alanında rekabet ortamı geliştirilmesi ve hizmet ihracatının artırılması temel amaçtır.

Turizm

Turizm sektöründe, küreselleşmenin ortaya koyduğu dinamikleri barındıran, ülkeye daha çok turist gelmesinin yanı sıra hizmet kalitesini artırmaya çalışan, pazarlama kanallarını çeşitlendirerek üst gelir gruplarını hedef alan, doğal sermayeyi koruyan ve sürdürülebilir kılan, ülkemiz turizminin karşılaştırmalı rekabet üstünlüğüne uygun turizm çeşitlerini ön plana çıkaran bir yapının oluşturulması temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Turizm yatırımları çeşitlendirilecek, gelişmiş ve yoğun kullanıma konu olan yörelerden diğer alanlara kaydırılarak turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılması sağlanacaktır.
- ii) Sektörle ilgili tüm yatırımlar, doğal, tarihsel, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde ele alınacaktır.
- iii) Türk turizminin uluslar arası turizm pazarından azami pay alabilmesi amacıyla yeterli talep yaratılacaktır.
- iv) İstanbul kentinin kültürel, sosyal ve doğal zenginlikleri, sürdürülebilir turizm gelişmesi çerçevesinde değerlendirilecektir.

İnşaat, Mühendislik-Mimarlık, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik Hizmetleri

Sektörde temel amaç; hizmet kalitesini, beşeri ve fiziki sermayeyi geliştirmek ve böylece ülkenin ekonomik ve sosyal gereksinimlerine uygun, çağdaş teknoloji ve uluslar arası kurallarla uyumlu, çevreye duyarlı bir şekilde sektördeki katma değeri, döviz

girdisini ve istihdamı artırmaktır. Bu çerçevede;

- i) Firmaların finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır.
- ii) Sektörde istihdam edilen işgücü kalitesi artırılabacaktır.
- iii) Teknik müşavirlik ve müteahhitlik hizmetlerinin uluslar arası standartlara uygun kalitede ve güvenli olarak verilmesi sağlanacaktır.

Bilgi Teknolojileri Hizmetleri

Ülkemiz bilgi teknolojileri sektörünün, yazılım ve hizmetler alanında bölgesel bir oyuncu olarak konumlandırılması temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Bilgi teknolojileri hizmetleri sektörünün rekabet gücü artırılabacaktır.
- ii) Bilgi teknolojileri hizmetleri sektöründe kalite düzeyi artırılacak ve sektör ihracata yönlendirilecektir.
- iii) Sektörün gelişimini destekleyecek hukuki ve kurumsal düzenlemeler tamamlanacaktır.

Ticaret Hizmetleri

Ekonominin bütününe etkileyen ticaret hizmetleri sektöründe rekabetçi bir ortamda verimlilik artışının sağlanması esastır. Bu çerçevede;

- i) Toptan ve perakende sektöründe; rekabeti ve tüketiciyi koruyan, bağlantılı diğer sektörlerde üretimi destekleyen, kayıtdışılığı önleyen,

verimlilik ve kaliteyi artıran, hijyen kurallarına uyumu ve sektörün kendi içindeki kesimler arasında dengeli gelişmesini sağlayacak bir yapılanma gerçekleştirilecektir.

ii) Yüksek standartlara sahip güvenilir, ucuz ve hızlı ulaşım sistemleri ile fiziki mal akışının temini yönünde lojistik ve kombine taşımacılık faaliyetlerinin geliştirilmesi, bürokratik işlemlerin basitleştirilerek tek noktadan çözümlenmesi sağlanacaktır.

iii) Ürün ihtisas borsalarının ve vadeli işlem borsalarının geliştirilmesi ve bunu destekleyen lisanslı depoculuk sisteminin kurulmasının yanında kurumsal ve işleyiş sıkıntılarının çözümlenmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

B. İSTİHDAMIN ARTIRILMASI

1.İşgücü Piyasasının Geliştirilmesi

İstihdam odaklı sürdürülebilir bir büyüme çerçevesinde rekabetçi bir ekonomi ve bilgi toplumunun gerektirdiği nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilmesi, istihdam imkanlarının geliştirilmesi ve işsizliğin azaltılması temel amaçtır. Bu çerçevede;

i) Yeni istihdam olanaklarının geliştirilmesini, düzgün işlerin çoğaltılmasını ve kayıtdışı istihdamın azaltılmasını sağlayacak şekilde istihdam üzerindeki yükler aktüeryal dengeler de gözetilerek kademeli bir şekilde azaltılacaktır.

- ii) Esneklik ile güvence arasındaki denge sağlanarak, işgücü piyasası daha esnek ve hareketli bir yapıya kavuşturulacaktır.
- iii) İşletmelerin ve çalışanların değişime uyum sağlama kapasiteleri artırılabilecektir.
- iv) Sosyal diyalog kültürü yaygınlaştırılarak sosyal diyalog mekanizmaları güçlendirilecektir.
- v) İşgücü piyasasında zorluklarla karşılaşan kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, özürllüer ve eski hükümlüer için fırsat eşitliği sağlanacaktır.

2.Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması

Eğitimin işgücü talebine olan duyarlılığının artırılması amacıyla yaşam boyu eğitim stratejisi dikkate alınarak ekonominin talep ettiği alanlarda insangücü yetiştirilmesi ve eğitimin daha esnek bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) İş dünyasının talep ettiği nitelikteki işgücünün yetiştirilmesi amacıyla eğitim ile işgücü arasındaki işbirliğini güçlendirecek mekanizmalar oluşturulacaktır.
- ii) Yaşam boyu eğitim stratejisi hazırlanacaktır.
- iii) Bilgi toplumuna dönüşüm süreci ile bölgesel, ulusal ve uluslar arası gelişme ve ihtiyaçlar göz önünde tutularak yükseköğretim kurumlarının birim ve programları güncellenecektir.

- iv) Nitelikli işgücü yetiştirmeye yönelik faaliyetlerin finansmanına özel sektörün katılımı artırılabacaktır.

3. Aktif İşgücü Politikalarının Geliştirilmesi

Kamu istihdam hizmetlerini, iş yaratma ve işgücünün eğitimi içeren ve işgücünün özellikle dezavantajlı grupların istihdamını, niteliklerini ve kazancını artırmayı amaçlayan aktif işgücü politikalarının işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi ve bu kapsamda sunulan hizmetlerin kalitesinin yükseltilmesi temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Aktif işgücü programları, işgücü piyasası ihtiyaç analizleri doğrultusunda etkin biçimde uygulanacak ve yaygınlaştırılacaktır.
- ii) Aktif işgücü politikalarının uygulanmasına ayrılan kaynaklar artırılabacaktır.
- iii) İŞKUR'un ve İl Müdürlüklerinin nitelikli personel eksikliği ve fiziki ortam yetersizlikleri giderilecektir.
- iv) İstihdam yaratmayı amaçlayan mikro ölçekteki projeler desteklenecektir.

C. BEŞERİ GELİŞME VE SOSYAL DAYANIŞMANIN GÜÇLENDİRİLMESİ

1. Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi

Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, yeni fikirlere açık, özgüven ve sorumluluk duygusuna sahip, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik

değerleri benimsemiş, milli kültürü özümsemiş, farklı kültürleri yorumlayabilen bilgi toplumu insanını yetiştirmek eğitim politikasının temel amacıdır. Bu çerçevede;

- i) Eğitimde kalite, verimlilik ve rekabeti artırmaya yönelik olarak idari yapı yeniden düzenlenecektir.
- ii) Eğitim müfredatı gözden geçirilerek gerekli güncellemelere devam edilecek, ihtiyaç duyulan alanlarda hizmetiçi eğitim faaliyetleri yapılacak ve ortaöğretimde program türünü esas alan bir yapıya geçilecektir.
- iii) İlk ve orta öğretimde etkin bir yönlendirme sistemi kurulacaktır.
- iv) Eğitimin tüm kademelerinde donanım ihtiyacı karşılanacak, fiziki altyapı geliştirilecektir.
- v) İhtiyaç duyulan alanlarda ve bölgelerde öğretmen ve öğretim elemanı sayısı artırılabacaktır.
- vi) Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılacak ve etkin hale getirilecektir.
- vii) Her kademedeki eğitime erişimin önündeki engeller kaldırılacak; bölgesel ve cinsiyet farklılıkları giderilecektir.
- viii) Eğitimin her kademesinde alternatif finansman modelleri geliştirilecektir.
- ix) Başta şiddet olmak üzere eğitim kurumlarında disiplin sorunlarının giderilmesine ve yurttaşlık bilinci gelişmiş bireyler yetiştirilmesine yönelik önlemler alınacaktır.

2. Sağlık Sisteminin Geliştirilmesi

Sağlık politikasının temel amacı vatandaşların ekonomik ve sosyal hayata sağlıklı bireyler olarak katılımını sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmeye katkıda bulunmaktır. Bu çerçevede;

- i) Başta koruyucu sağlık ve ana-çocuk sağlığı hizmetleri olmak üzere birinci basamak sağlık hizmetleri güçlendirilerek yaygınlaştırılacaktır.
- ii) Birinci basamak sağlık hizmetleri başta olmak üzere sağlık hizmetlerine erişim olanakları iyileştirilecektir.
- iii) İhtiyaç duyulan alanlarda sağlık personeli yetiştirilmesi sağlanacaktır.
- iv) Akılcı ilaç kullanımı ilkesi etkin hale getirilecektir
- v) Sağlık Bakanlığı yeniden yapılandırılarak, düzenleme, planlama ve denetleme rolü güçlendirilecektir.
- vi) Sağlık hizmeti sunumunda hasta hakları ve hasta memnuniyeti esas alınacaktır.
- vii) Hizmet kalitesini artırmak amacıyla, hastane yönetimleri idari ve mali açıdan özerk bir yapıya kavuşturulacak; sağlık kurumlarının akreditasyonuna ilişkin bir sistem geliştirilecektir.
- viii) Ulusal Sağlık Bilgi Sistemi etkin hale getirilecektir.

3. Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele

Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal bütünleşmenin sağlanması temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Gelirin yoksullar lehine yeniden dağıtımının iyileştirilmesi için transfer politikaları etkili hale getirilecektir.
- ii) Eğitim, sağlık, istihdam, sosyal güvenlik gibi temel hizmetler, dezavantajlı gruplar için daha erişilebilir ve eşit olarak yararlanılabilir hale getirilecektir.
- iii) Yoksulluğun azaltılmasına yönelik hizmetler, yoksulların durumuna göre çeşitlendirilerek yoksulluk kültürünün oluşmasını önleyici nitelikte olacaktır. Tarımdaki yapısal değişimin ortaya çıkardığı yoksul kesim için tarım dışı alanlarda gelir artırıcı ve girişimciliği özendirici faaliyetler desteklenecektir.
- iv) Kente göç eden vasıfsız ve yoksul kesimlerin istihdam edilebilirliklerini artırarak toplumla bütünleşmelerini sağlayacak aktif istihdam politikaları geliştirilecektir.
- v) Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarını artırmak için mesleki eğitim imkanları geliştirilerek istihdam edilebilirlikleri artırılabilecektir.

- vi) Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla gerekli önlemler alınacaktır.
- vii) Çocuk yetiştirme, yaşlı ve engelli bireylerin bakımı konularında ihtiyaç duyan ailelere eğitim verilecektir.
- viii) Zor koşullar altında yaşayan çocukların durumlarını iyileştirecek ve çocuk işçiliğini önleyecek çalışmalar etkinleştirilecektir.
- ix) Özürlüler için sosyal ve fiziki çevre şartları iyileştirilecek, özürlülerin istihdamına yönelik mesleki ve özel eğitim imkanları ile danışmanlık hizmetleri geliştirilecektir.
- x) Yaşlılara yönelik olarak evde bakım hizmeti desteklenecek, kurumsal bakım hizmetlerinin ise nitelik ve niceliği artırılacaktır.
- xi) Hüküm giymiş olanların topluma kazandırılmalarına yönelik hizmetler etkinleştirilecektir.

4. Sosyal Güvenlik Sisteminin Etkinliğinin Artırılması

Sosyal güvenlik sistemini oluşturan sosyal sigortalar ile sosyal hizmetler ve yardımların, nüfusun tümünü kapsayan, toplumun değişen ihtiyaçlarını karşılayabilen, mali sürdürülebilirliğe ve etkin denetim mekanizmasına sahip, kaliteli hizmet sunan bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Sosyal sigorta sistemi, kayıtdışılık önlenerek çalışan nüfusun tümünü kapsayacak şekilde yaygınlaştırılacaktır.

- ii) Sosyal sigorta sisteminin mali sürdürülebilirliği aktüeryal dengeler gözetilerek sağlanacaktır.
- iii) Sosyal sigorta sisteminin bilgi işlem altyapısında tam otomasyona geçilerek, hak kaybını ve mükerrer yararlanmayı önleyen etkili, erişilebilir ve sürdürülebilir hizmet sunan bir yapı oluşturulacaktır.
- iv) Sosyal hizmetler ve yardımlardan yararlanacak kişilerin belirlenmesi amacıyla ortak bir veri tabanı oluşturularak, nesnel ölçütlerle işleyen bir tespit mekanizması kurulacak ve sistemdeki kuruluşlar arasında iletişim ve işbirliği sağlanacaktır.
- v) Korunmaya muhtaç çocuklar için alternatif bakım modelleri desteklenecek, kurumsal bakım hizmeti gerektiren durumlarda iyileştirici tedbirler alınacaktır.
- vi) Sosyal hizmetler ve yardımlar alanında nitelikli personel eksikliği giderilecek ve mevcut personelin niteliği artırılacaktır.
- vii) Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki faaliyetleri özendirilecektir.

5. Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi

Toplumsal değişim sürecinde kültürel zenginlik ve çeşitliliğimizin korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması, ihtiyacını duyduğumuz değer ve

davranışlarla zenginleştirilerek geçmişten geleceğe taşınmakta olan kültürel birikimimizi ve onun tarafından biçimlenmiş olan kimliğimizi, özgüvenli bir şekilde çağımızın değerleriyle bütünleştirebilecek bireylerin yetiştirilmesi ve ortak kültürel değerlerimiz etrafında ve farklılıklara saygı çerçevesinde tüm bireylerin hoşgörü, uzlaşma kültürü ve toplumsal dayanışma içerisinde yaşaması temel amaçtır.

- i) Yurt içi ve dışı kültür mirasımızın envanterinin çıkarılması, bu mirasın korunması ve restorasyonuna yönelik çalışmalar planlı bir şekilde sürdürülecek, bu konuda eğitim yoluyla kamuoyu bilincinin artırılması sağlanacaktır.
- ii) Toplumun her kesiminin kültürel faaliyetlere kolay erişimi ve eşit yararlanması amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır.
- iii) Görsel, işitsel ve sahne sanatlarının gelişimi ve desteklenmesi için mekansal ve mali desteği de içerecek şekilde uygun ortamlar hazırlanacaktır.
- iv) Kültür turizminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması çalışmaları bağlamında, otantik özellikleri korunarak turizme açılan yöresel örneklerin çoğaltılması desteklenecektir.
- v) Maddi kültür ürünleri ihracat ürünlerine dönüştürülerek turizm sektörü ile bağlantı içinde değerlendirilecek, ihracatı zorlaştıran engeller giderilecektir.

- vi) Sinema ve belgesel film gibi kültürel ürünlerin üretimi teşvik edilerek kültür sektörünün milli gelir ve ihracat içindeki payı artırılabacaktır.
- vii) Kültürel kimliğimizi korumak, geliştirmek ve tanıtmak için etkin politikalar üretmek ve ilgili kurumlar arasında gerekli eşgüdümü sağlamak amacıyla ilgili bakanlığın görev ve sorumlulukları yeniden düzenlenecektir.
- viii) Türkçe'nin geliştirilmesi, doğru ve etkin kullanımı sağlanacaktır.
- ix) Kültürün "hayat tarzımızı belirleyen değerler bütünü" olarak ele alınarak, kültürümüzün güçlü yanlarının desteklenmesi sağlanacaktır.
- x) Yoğun göç, hızlı ve çarpık kentleşme neticesinde ortaya çıkan sosyokültürel uyum sorunlarını azaltıcı önlemler alınacaktır.
- xi) Toplumumuzda dayanışma, uzlaşma ve hoşgörü kültürünü besleyen toplumsal kurum ve kaynakların tespiti ile bu kültürü zayıflatan etkenlerin ortaya çıkarılmasına yönelik sosyal araştırmalara öncelik verilecektir.
- xii) Gençlerin aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek, özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duygularını, duyarlılıklarını ve karar alma süreçlerine katılımlarını artıracak tedbirler alınacaktır.
- xiii) Kamu politikaları oluşturulmasında demokratik katılımı, saydamlığı sağlamak ve toplumsal

iletişimi geliştirmek için STK'ların karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak mekanizmalar oluşturulmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

D. BÖLGESEL GELİŞME ve BÖLGESEL GELİŞMİŞLİK FARKLARININ AZALTILMASI

Bölgesel gelişme politikalarında temel amaç; bölgelerin verimliliğini yükseltmek suretiyle, ulusal kalkınmaya, rekabet gücüne ve istihdama katkıyı artırarak ekonomik gelişme ve sosyal refahı ülke geneline dengeli bir şekilde yaymaktır.

1. Bölgesel Gelişme Politikasının Merkezi Düzeyde Etkinleştirilmesi

- i. Ulusal ölçekte bölgesel ve mekansal gelişme çerçevesi oluşturulacak, kalkınma ajansları ile işbirliği içinde bölgesel gelişme stratejileri ve planları hazırlanacak, alt ölçekli plan ve stratejilerin kapsamı ile ilke ve standartları belirlenecektir.
- ii. Bölgesel plan ve programlar uygulanabilir nitelikte hazırlanacak, mevcut entegre bölgesel gelişme planları uygulanabilir programlara dönüştürülecek, bunlarla tutarlı bir kaynak tahsisi sağlanacak, izleme ve değerlendirme mekanizmaları oluşturulacaktır.
- iii. Bölgesel ve sektörel öncelikleri dikkate alan, seçici ve mekansal odaklı devlet yardımları sistemi ile uygulamanın izlenmesi ve sonuç-

larının değerlendirilmesi için gerekli mekanizmalar oluşturulacaktır.

- iv. Bölgeler arası göç eğilimleri analiz edilerek, bu eğilimleri bölgesel merkez olarak tespit edilen kentlere yönlendirici strateji ve politikalar geliştirilecektir.
- v. Yoğun göç baskısı altında olan kentlerin göçten kaynaklanan temel sorunları tespit edilerek en çok etkilenen alanlarda sosyal uyuma yönelik çalışmalarla birlikte fiziki ve sosyal altyapı iyileştirilecektir.

2. Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyele Dayalı Gelişimin Sağlanması

- i. Özellikle az gelişmiş bölgelerde yerel düzeyde uzmanlaşmayı destekleyecek şekilde beşeri kaynaklar ve sosyal sermaye geliştirilecek, bölgesel potansiyelleri ve işgücü piyasası özelliklerini dikkate alan işgücü eğitimi ve girişimcilik programları uygulanacaktır.
- ii. Üniversite-sanayi işbirliğine ve yerel uzmanlaşmaya dayalı üretimi desteklemek üzere uygun bölgelerde sektörel organize sanayi bölgeleri uygulaması yapılacaktır.
- iii. Bölgelerin iş ve yatırım imkanlarının ulusal ve uluslar arası düzeyde etkili bir şekilde tanıtımı sağlanarak bölgelere sermaye girişi hızlandırılacaktır.
- iv. Yerel kümelenme alanlarını destekleyici, kümedeki aktörler arasında işbirliğini artırıcı ve

kümenin dünya piyasaları ile entegrasyonunu sağlamaya yönelik mekanizmaların oluşumu özendirilecektir.

3. Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Artırılması

- i. Kalkınma ajansları başta olmak üzere yerel düzeyde kurumsal yapılar oluşturulacak, mevcut yapıların kapasite geliştirme çalışmalarına devam edilecek, merkezi ve yerel kurumlar arasındaki işbölümü etkinleştirilecektir.
- ii. Yerel ve merkezi kuruluşlar arasında fiziki planlamayla ilgili görev ve yetkiler belirgin bir şekilde tanımlanacak ve etkin bir denetim mekanizması kurulacaktır.

4. Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması

- i. Kırsal kalkınma planı tamamlanarak Planın gerektirdiği kurumsal yapılar geliştirilecektir.
- ii. Tarımdan ayrılan işgücü ve orman köylüsünün çok amaçlı turizm ve rekreasyon, el sanatları, tarıma dayalı sanayi ve diğer alternatif üretim faaliyetlerinde yöresinde istihdam edilmesine yönelik önlemler alınacaktır.
- iii. Kırsal kesimin bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) konusundaki farkındalığı artırılacak, bu teknolojilere erişim ve kullanım konusunda gerekli altyapı ve rehberlik mekanizmaları geliştirilecektir.

- iv. Yerel düzeyde aktörler arası işbirliğini geliştiren, kalkınma girişimlerini tabandan tavana yaklaşımla güçlendiren, katılımı ve maliyet paylaşımını esas alan projelere öncelik verilecektir.
- v. Kırsal kesimde kamu yatırımları ve hizmetlerinin sunumunda, ilçe merkezleri, belediyeler ve konumları itibarıyla çevresindeki yerleşim birimlerine hizmet verme ve gelişme potansiyeli olan merkezi yerleşmelere öncelik verilerek, bu yerleşmelerin altyapıları iyileştirilecektir.
- vi. Kırsal yerleşim planlamasının esas ve kriterleri, kırsal alanın özelliklerine ve kırsal toplumun ihtiyaçlarına göre belirlenecektir.
- vii. Doğal afet, kamulaştırma ve terör gibi zorunlu nedenlerle yaşadıkları yerlerden ayrılan vatandaşlara, kendi istekleri doğrultusunda, eski veya yeni yerleşim yerlerinde sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulması için gerekli tedbirler alınacaktır.

E. KAMU HİZMETLERİNDE KALİTE VE ETKİNLİĞİN ARTIRILMASI

1. Kurumlar Arası Yetki ve Sorumlulukların Rasyonelleştirilmesi

Kamu kurum ve kuruluşlarının asli görevlerini yerine getirebilmeleri için görev ve yetkileriyle teşkilat yapıları arasında uyum sağlanması, işlevi kalmamış birimlerin kapatılması, hizmet gereklerinin zorunlu

kıldığı durumlar dışında yeni birimler oluşturulmaması, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında getirilen ilkeler dikkate alınarak merkezi yönetimden mahalli idarelere yetki ve görev aktarılması, yerel yönetimlerin sundukları hizmetler için ülke çapında asgari hizmet standartlarının belirlenmesi ve bunlara uyumun denetlenmesi temel amaçtır. Bu çerçevede;

- i) Kamu hizmetlerinin daha etkin ve etkili sunulmasını sağlamak amacıyla kamu kurum ve kuruluşları arasında mevcut olan görev ve yetki karmaşası ile belirsizlikler giderilecek, tüm kurum ve kuruluşların asli görevlerini yerine getirecekleri bir kurumsal yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.
- ii) Yerel yönetimlerin sundukları hizmetler için ülke çapında asgari hizmet standartları belirlenecek; standartlara uygunluk denetimi merkezi idare tarafından yapılacaktır.
- iii) Genel İdari Usul Kanunu Tasarısı üzerindeki çalışmalar sonuçlandırılacaktır.

2. Politika Oluşturma ve Uygulama Kapasitesinin Artırılması

Politika oluşturma sürecinin rasyonelleştirilmesini ve politikaların veriye ve bilgiye dayandırılmasını sağlamak amacıyla nitel ve nicel veri yönetimi geliştirilecektir. Gerek politika oluşturma gerekse maliyetlendirme süreçlerinde sayısal, kurgusal ve analitik yöntemlerden yararlanılacaktır.

Kamu idarelerinin uygulayacakları politikaların maliyeti, etkilediği kesimler ve fırsat maliyeti göz önüne alınarak, bütçenin, uygulanacak politikaların maliyetini ve kamu idarelerinin performansını gösterecek bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.

Kamu idarelerinde yönetim kararlarının stratejik planlara dayanan orta ve uzun vadeli bakış açısı ile şekillendirilmesi sağlanacaktır.

- i. Kamu mali yönetimi reformu çerçevesinde yürütülen kuruluş düzeyinde stratejik planlama ve performansa dayalı bütçeleme çalışmaları programlı bir şekilde yaygınlaştırılacaktır.
- ii. Stratejik planlar ve performans programları çerçevesinde ölçme, izleme ve değerlendirme süreçleri geliştirilecektir.
- iii. Kamu idarelerinde mevcut idari ve beşeri kapasite, nitelik ve nicelik olarak stratejik yönetim anlayışı doğrultusunda geliştirilecek, yönetim kültürünün yeni yapıya uyarlanmasına dönük programlar düzenlenecektir.

3. Kamu Kesiminde İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi

Kamu kurum ve kuruluşlarında etkili bir insan kaynakları planlamasının yapılması, hizmet gereklerine uygun sayı ve nitelikte personel istihdamı, kamu personel rejimi reformunun gerçekleştirilmesi ve norm kadro uygulamasının yaygınlaştırılması temel amaçtır.

- i) Kamu personelinin kurum ve kuruluşlar arasında nitelik ve nicelik açılarından dengeli dağılımını sağlamak ve personelin yetkinliğini artırmak amaçlarıyla gerekli önlemler alınacaktır.
- ii) Kamu kurum ve kuruluşlarında bilgi ve iletişim teknolojileri ve e-Devlet projelerinin etkin yönetimine ilişkin eğitim programları oluşturulacak ve bu projelerde görev alan personelin yetkinliklerinin artırılması sağlanacaktır.

4. e-Devlet Uygulamalarının Yaygınlaştırılması ve Etkinleştirilmesi

Kamu hizmetlerinde kalite, hız ve etkinliğin önemli bir aracı olan e-Devlete ilişkin altyapıların oluşturulması temel amaçtır. Bu kapsamda, kamuya ait BİT yatırım proje ve uygulamalarının bütüncül bir yaklaşımla yürütülmesi, kurumlar arası koordinasyon ve elektronik ortamlarda güvenli bilgi paylaşımının sağlanması, iyi yönetim ilkelerinin benimsendiği kamu yönetimi yaklaşımının desteklenmesi esas olacaktır. Bu çerçevede;

- i) e-Devlet hizmetlerinin sunumunda; vatandaş ve iş dünyasının ihtiyaçları, yaşam ve iş süreçleri temel alınacak, kamu iş süreçleri iyileştirilecektir.
- ii) Kamu kurumlarının elektronik ortamlarda birlikte çalışabilirliği sağlanarak, tek kapıdan, kesintisiz, güvenli ve çoklu ortamlardan

erişilebilir nitelikte, bütünleşik hizmet sunumu sağlanacaktır.

iii) Kamu hizmetleri sunumunda bilgi ve iletişim teknolojileri etkin şekilde kullanılarak ve kaynak kullanımında etkinlik artırılarak, kamu cari giderlerinde tasarruf sağlanacak, kamu gelirleri artırılabacaktır.

iv) e-Devlet hizmetlerinin sunumunda bilgi güvenliğinin sağlanması ve kişisel bilgilerin mahremiyetinin korunması için gerekli tedbirler alınacaktır.

v) e-Devlet hizmetleri kullanımının yaygınlaşması için gerekli tedbirler alınacaktır.

5. Adalet Sisteminin İyileştirilmesi

Yargılamanın işleyişinde ve temel unsurlarında hizmet kalitesini artırıcı çabalar sürdürülecek; hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti gerekleri çerçevesinde yargılama sürecinin hızlı, adil, güvenli ve isabetli şekilde işlenmesini sağlayacak hukuksal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır. Yargının iş yükünü azaltmak amacıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi, hakim, savcı ve diğer yardımcı adalet personeli sayısının artırılması, adli hizmet birimlerinin teknik ve fiziki altyapı eksikliklerinin giderilmesi ve adli hizmetlerin elektronik ortama taşınmasının sağlanması temel amaçtır. Bu çerçevede;

i) Adalet hizmetlerinin daha adil, hızlı, güvenli ve isabetli şekilde sunulması sağlanacaktır.

- ii) Yargı mensuplarının mesleki ahlak ve davranış kurallarını uluslar arası ölçütlere göre belirleyecek yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

6. Güvenlik Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi

Bireyin, kurumların ve mülkiyetin güvenliğini gözeten bir asayiş hizmeti sunumunun yanında iç güvenlik hizmetinin; mali suçlar, yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti, uyuşturucu kullanımı ve kaçakçılığı, organize suçlar ve terörizmle mücadele eksenlerinde odaklanmasına ağırlık verilecektir. Bu amaca yönelik olmak üzere;

- i) Güvenlik hizmetinin sunumunda, suçun oluşmadan önlenmesi ve delilden sanığa ulaşılması yaklaşımı benimsenecek, toplum destekli ve birey odaklı bir asayiş hizmeti sunumu sağlanacaktır.
- ii) Organize ve mali suçlar, terörizm ve terörizmin finansmanı ile etkin bir şekilde mücadele edilecektir.
- iii) Yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti ve kaçakçılığı, uyuşturucu madde ticareti ve kullanımı ile etkin bir şekilde mücadele edilecektir.

7. Doğal Afetler

Afet yönetimi, merkezi ve yerel düzeyde yeterli, etkin ve bütüncül kurumsal, idari ve yasal bir yapıya kavuşturulacaktır.

- i) Afet yönetimi ile ilgili kurumların çakışan yetki ve sorumlulukları giderilecek, mevcut yasa ve yönetmelikler gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- ii) Güvenli kentlerin yaratılabilmesi amacıyla zarar azaltma ve risk yönetimi konuları açısından imar ve yapı mevzuatı yeniden düzenlenecektir.
- iii) Zorunlu Deprem Sigortası bütün ülke, afet türleri ve yapılar kapsanacak şekilde geliştirilecektir.

Ek Tablo: 1- Temel Ekonomik Büyüklükler

	2008	2009	2010
BÜYÜME VE İSTİHDAM			
GSYİH (Milyar YTL, Cari Fiy.)	719.9	791.4	869.9
GSYİH (Milyar Dolar, Cari Fiy.)	482.7	527.2	571.2
Kişi Başına Milli Gelir (GSYİH, \$)	6.456	6.969	7.466
GSYİH Büyümesi (1)	5.5	5.7	5.7
Toplam Tüketim (1)	5.2	6.2	6.6
Kamu	4.9	2.1	4.1
Özel	5.3	6.9	6.9
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı (1)	7.2	6.0	5.7
Kamu	-0.9	0.5	2.5
Özel	9.5	7.5	6.5
Toplam Nihai Yurtiçi Talep	5.7	6.2	6.4
Toplam Yurtiçi Talep	5.2	6.1	6.3
Nüfus (Yıl Ortası, Milyon Kişi)	74.8	75.6	76.5
İşgücüne Katılma Oranı (%)	48.5	48.8	49.3
İstihdam Düzeyi (Milyon Kişi)	23.1	23.6	24.1
İşsizlik Oranı (%)	9.6	9.5	9.5
DIŞ TİCARET			
İhracat (FOB) (Milyar Dolar)	112.4	124.2	137.5
İthalat (CIF) (Milyar Dolar)	168.4	184.1	202.2
Dış Ticaret Dengesi (Milyar Dolar)	-56.0	-59.9	-64.7
İhracat / İthalat (%)	66.7	67.5	68.0
Dış Ticaret Hacmi / GSYİH (%)	58.2	58.5	59.5
Turizm Gelirleri (Milyar Dolar)	19.1	19.8	20.5
Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	-31.0	-32.9	-35.4
Cari İşlemler Dengesi / GSYİH (%)	-6.4	-6.3	-6.2
Ham Petrol Fiyatı (\$/w)	57.6	54.7	51.7
Ham Petrol İthalatı (Milyar Dolar)	10.9	10.7	10.5
FİYATLAR (Yüzde Değişme)			
TÜFE Yıl Sonu(2)	4.0	4.0	--

(1) Reel fiyatlarla yüzde değişimi göstermektedir.

(2) 2008 ve 2009 yılları için enflasyon hedefleri Hükümet ve Merkez Bankası tarafından belirlenmiştir. 2010 yılı hedefi önümüzdeki dönemde belirlenecektir.

Ek Tablo: 2 - Kamu Finansmanına İlişkin Büyüklükler (1)

(GSYİH'ya Oran, %)

	2008	2009	2010
KAMU KESİMİ GENEL DENGESİ (KKGD) (2)	-0.53	1.85	2.26
Genel Devlet	-0.79	1.59	2.08
Merkezi Yönetim Bütçesi (3)	-2.59	-0.83	-0.20
Mahalli İdareler	0.14	0.11	0.12
Bütçe Dışı Fonlar	0.59	1.26	1.12
İşsizlik Sigortası Fonu	0.91	0.89	0.87
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	0.00	0.00	0.00
Genel Sağlık Sigortası	0.00	0.00	0.00
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0.16	0.16	0.17
KİT (Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar dahil)	0.26	0.26	0.18
FAİZ GİDERLERİ VE ÖZELLEŞTİRME GELİRLERİ HARİÇ KKG D	7.00	6.94	7.01
Genel Devlet	6.63	6.57	6.73
Merkezi Yönetim Bütçesi (3)	5.10	5.00	5.24
Mahalli İdareler	0.30	0.26	0.28
Bütçe Dışı Fonlar	0.16	0.25	0.18
İşsizlik Sigortası Fonu	0.91	0.89	0.87
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	0.00	0.00	0.00
Genel Sağlık Sigortası	0.00	0.00	0.00
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0.16	0.16	0.17
KİT (Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar dahil)	0.37	0.37	0.27
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri (3)	28.88	28.08	27.26
Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları (3)	31.47	28.91	27.45
Sosyal Güvenlik Primleri Hariç Vergi Yüğü (Red ve İadeler Hariç)	24.81	24.23	23.97
Sosyal Güvenlik Primleri Dahil Vergi Yüğü (Red ve İadeler Hariç)	32.21	31.60	31.30
Kamu Net Borç Stoku	39.40	35.10	30.60

(GSYİH'ya Oran, %)

Kamu kaynağının, ilk elde eden kuruluş bütçesinde gelir; nihai olarak harcayan kuruluş bütçesinde gider olarak yazılması durumunda oluşan ve KİT'leri kapsamayan Genel Devlet Dengesinde, toplam denge rakamı değişmemekte, ancak bütçe türleri itibarıyla açık (veya fazla) değişmektedir.

	2008	2009	2010
GENEL DEVLET DENGESİ (GDD) (2)	-0.79	1.59	2.08
Merkezi Yönetim Bütçesi (3)	0.56	2.18	2.64
Mahalli İdareler	-0.25	-0.30	-0.25
Bütçe Dışı Fonlar	0.46	1.12	0.98
İşsizlik Sigortası Fonu	0.91	0.89	0.87
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-1.86	-1.90	-1.90
Genel Sağlık Sigortası	-1.03	-0.83	-0.69
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0.42	0.43	0.43
FAİZ GİDERLERİ VE ÖZELLEŞTİRME GELİRLERİ HARİÇ GDD	6.63	6.57	6.73
Merkezi Yönetim Bütçesi (3)	8.26	8.02	8.08
Mahalli İdareler	-0.09	-0.14	-0.10
Bütçe Dışı Fonlar	0.03	0.11	0.05
İşsizlik Sigortası Fonu	0.91	0.89	0.87
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-1.86	-1.90	-1.90
Genel Sağlık Sigortası	-1.03	-0.83	-0.69
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0.42	0.43	0.43
Genel Devlet Gelirleri	43.94	43.65	42.66
Özelleştirme Hariç Genel Devlet Gelirleri	42.97	42.14	41.73
Genel Devlet Harcamaları	44.74	42.06	40.58
Faiz Giderleri Hariç Genel Devlet Harcamaları	36.33	35.57	34.99
Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri (3)	25.95	25.20	24.41
Merkezi Yönetim Bütçe Harcamaları (3)	25.39	23.02	21.77

(1) (-) işareti açığı göstermektedir.

(2) Gelir - gider farkını göstermektedir.

(3) Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bütçe tekliflerini Eylül ayı sonuna kadar doğrudan TBMM'ye gönderdiklerinden, bu kurumların bütçe büyüklükleri tahmini olarak kullanılmıştır.